

Чернігівський літературно-меморіальний музей-заповідник Михайла Коцюбинського

3 історії кабінету-спочивальні і вітальні Коцюбинського

Донька письменника Ірина Михайлівна так згадує про дім.

В останні роки життя тата над ліжком висів темний бронзовий капучинський (католицький чернечий орден) хрест з розп'яттям на довгому бронзовому ланцюгу. Цей хрест залишився від Марії Максимівни Блоневської, сестри нашої бабуні, та подобався татові, бо був дуже художньо зроблений.

На стіні, що була в головах татового ліжка, висів портрет Юлії Степанівни Дейші, матері Віри Устимівни. Нижче – фото в невеличкій чорній рамці під склом, де сфотографована група: тато, Леся Українка, Олена Пчілка, Михайло Старицький-Черняхівський, Василь Стефаник, Володимир Самійленко (псевдонім Сивенький) та Гнат Хоткевич.

Вітальня в будинку Коцюбинських

До 1905 – 1906 років письмовий стіл тата, так зване «бюро», спочатку стояв під вікном, що виходить на ганочок. Потім його перенесли під друге вікно, з якого було видно церкву та баштан. Над столом (над вікнами) висів портрет Фердинанда Лассалля (німецький політичний діяч) в сірому паспарту без рамки.

Стіни хати були побілені білим вапном без всяких прикрас. Шпалер в цій кімнаті ні-

коли не було. Але на тому вікні, що виходить на парадний ганок, висіла штора з тоненьких бамбукових прутиків.

Біля столу стояло татове крісло. В кутку – палка-стілець та похідний стілець.

Коли стіл тата стояв під вікном, що виходить на церкву, то під другим вікном стояв мамин маленький робочий столик чорного дерева з відкидною кришкою та всередині з масою шухлядок, у яких лежали нитки та приладдя до вишивання.

У 1905 – 1906 роках письмовий стіл тата перенесли до вітальні, бо там було більше повітря і сонця. Крім того, ця кімната була більш ізольована. Стіл тата поставили під стіну ліворуч, як заходив до вітальні, під грубку, щоб татові було тепло. За цим столом у вітальні тато написав свої кращі твори. Стілець стояв під грубкою, і тато сидів обличчям до балконних дверей...

Над татовим столом висів портрет Т. Г. Шевченка, селія у простій білій дубовій рамі, під склом, роботи О. Дегтяря.

Поряд з письмовим столом у кутку стояла велика шафа з книжками (на три відділи). На боці цієї шафи, що підходила під лівий бік столу, висів мамин портрет (мама курсистка, з стриженим волоссям, у темній закритій сукні).

На письмовому столі тата стояли такі речі: чорнильниця, спочатку сіра мармурова з веслами та матросом, а пізніше – квадратна чорного мармуру дошка. На ній одна велика чорнильниця з кришталю. Бронзова кришка. Роговий ніж. Грубий, невеликого розміру енциклопедичний словник з ілюстраціями у темно-червоній обгорті. Невеличкі, з білого металу терези для зважування листів та бандеролей.

Лауреати премії імені Михайла Коцюбинського

Ростислав Мусієнко

Закінчивши з відзнакою навчання на фізичному факультеті Чернігівського педагогічного інституту ім. Т. Шевченка, Ростислав Мусієнко служив у війську, виконував обов'язки офіцера-кореспондента дивізійної газети.

Повернувшись до Чернігова, Ростислав Андрійович був автором багатьох регіональних і всеукраїнських ЗМІ, редактором Чернігівського облтелерадіокомітету, власним кореспондентом Українського радіо, Першого Національного каналу телебачення, редактором обласної газети «Чернігівщина».

Ростислав Мусієнко став одним із ініціаторів і активних учасників створення Літературної спілки «Чернігів» і її часопису. Упродовж багатьох років незмінно входив до складу редакції цього журналу «Літературний Чернігів» як заступник головного редактора.

Поетичні і прозові твори його друкувалися у газетах «Сільські вісті», «Україна молода», «Слово Просвіти», журналах «Знання та праця», «Дніпро», «Партнер» (Німеччина), збірнику фантастики «Вітер над яром».

Серед найбільш значних здобутків Ростислава Мусієнка – книги «2004», «Станція безодні» (проза), поетичні збірки «У перехресті двох століть», «Де перетнулись паралелі». Член Національних спілок журналістів і письменників України, лауреат Всеукраїнських конкурсів «Коронація слова» (2008) і «Смарагдова ліра» (2014).

Написаний у рідкісному жанрі гостросюжетної соціальної фантастичної антиутопії роман «Завихрений час» відзначений премією на обласному конкурсі «Книга року – 2016», приніс автору звання лауреата обласної премії імені Михайла Коцюбинського 2018 року.

3 історії наших аптек

У Державному архіві Чернігівської області зберігається чимало документів з історії аптечної справи на Чернігівщині.

У 70-ті роки XIX ст. у Чернігові відкрилась найбільша на той час аптека на перехресті сучасних вулиць Шевченка і Мстиславської. Цей будинок зберігся – зараз тут розмістилася фірма «Abver двери». Заснував цю аптеку мешканець Чернігова єврей Ісаак Маркельс, який закінчив медичний факультет Київського університету. Аптека стала й своєрідним навчальним закладом. Зокрема, тут працював аптекарським учнем син чиновника Олександр Малишевський, який 31 травня 1884 року отримав звання провізора і став аптекарем Чернігівської громади сестер-жалібниць Святого Феодосія Товариства Червоного Хреста.

Аптеки того часу продавали ліки власного виробництва – аптечні порошки. Але іноді траплялось неякісне виготовлення ліків. Ніжинський повітовий земський лікар Ковнер С. 11 липня 1870 року написав рапорт до Чернігівського лікарського відділення щодо неправильного виготовлення ліків учнем-провізором Рейнсом, в якому прохав здійснити «исследования упомянутых порошков и принять меры к предупреждению несчастных случаев». Цю помилку було виправлено та врятовано життя хворої людини.

27 січня 1885 року провізору Володимиру Соломоновичу Балабанову був наданий дозвіл на відкриття у м. Стародуб третьої аптеки, оскільки «население со времени открытия двух аптек значительно увеличилось и некоторые части города, прежде считавшиеся лишь окраинами, теперь входят в черту города. Весной и осенью, вследствие затруднения в сообщении, только жители центральной части города могут с удобствами получать лекарства из существующих аптек, прочие жители лишены этого».

Для правильного прийому ліків необхідно мати інструкцію. Після виготовлення ліків фармацевт прикріплював інструкцію до пакування. Ось такий вигляд має інструкція стародубської аптеки провізора Василя Данилова, написана хворому Зенченку 28 травня 1884 року: «Внутреннее. По столовой ложке через 2 часа».

Також в аптеках продавали косметичні засоби, які розробляли місцеві жителі. Так, 22 серпня 1906 року ніжин-

ський міщанин Йосиф Хаскельман отримав дозвіл на продаж засобу власного виробництва для росту і укріплення волосся «Волосорос укрепитель». Залишається невідомим, чи допоміг цей засіб комусь?

У 2018 році в Чернігові відкрилась в колишньому будинку купця Урина аптека-музей. Нині це діюча аптека і знаходиться вона в самому центрі міста, на Красній площі. А на початку XX ст. у цьому будинку знаходилась міська аптека, в якій працювало 17 працівників, 2 рецептарі, 2 асистенти та 3 санітарки.

Станом на 1914 рік у Чернігівській губернії налічувалося 57 приватних, 4 земські та одна аптека Червоного Хреста. Після революції 1917 року всі аптеки націоналізували.

Станом на 1919 рік в аптеках працювало 59 фармацевтів. У 1920 році створюється Чернігівський губернський аптечний склад; 1932 року – Чернігівське обласне аптечне управління, до якого входили 54 госпрозрахункові аптеки, 14 аптечних магазинів, хіміко-фармацевтична

лабораторія, аптечний склад. Напередодні Другої світової війни у Чернігівській області діяли 33 міські та 65 сільських аптек, 346 аптечних пунктів, 2 склади.

Після війни аптечна галузь Чернігівщини почала стрімко розвиватись, і вже на 1 січня 1946 року в аптеках працювало 211 фармацевтів у 85 аптеках. Протягом наступних 20 років на території Чернігівщини відкрилось ще 109 нових аптек. З 1975 року в Чернігові відкрились спеціалізовані аптеки: готових ліків, лікарських трав, дитячі.

Сьогодні аптечна галузь – це прибутковий бізнес з яскравими вітринами, великим асортиментом ліків, косметичних засобів та медичних товарів, які працюють з ранку й до вечора, навіть при відключенні світла. Але ми бажемо усім здоров'я й цікавитися історією аптек, а не їхнім асортиментом.

Вікторія ВОРОНА,
головна спеціалістка відділу використання інформації документів Державного архіву Чернігівської області

Календар січня

Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека імені Софії та Олександра Русових підготувала черговий щорічний календар по області: «Знаменні і пам'ятні дати Чернігівської області на 2026 рік». Укладачі: Л. В. Студьонова (відома краєзнавиця, торік пішла з життя), І. Я. Коганова, Ю. А. Супрун; відповідальні за випуск Ю. О. Соболев. Подаємо січневу частину календаря.

Січень

1 – На хуторі Мотронівка поблизу Борзни (нині у межах с. Оленівка Ніжинського р-ну) народився Василь Михайлович Білозерський (1826 – 1899), один з організаторів Кирило-Мефодіївського братства, автор його статуту. Видавав у Санкт-Петербурзі перший український журнал «Основа» (1861 – 1862). Брат Ганни Барвінок.

2 – У 1876 р. посаду Чернігівського губернатора обійняв Михайло Петрович Дараган (1833 – 1918), походив з дворян Полтавської губернії, сенатор, полковник у відставці. Посприяв виходу «Черниговской газеты» і заснуванню громадської бібліотеки (тепер ОУНБ імені Софії та Олександра Русових). Його служба управителя губернії припинилася 30 липня 1878 року.

3 – Народився Микола Корнійович Бойко (1936 – 2019), доктор історичних наук, професор Національного університету «Чернігівський колегіум» ім. Т. Шевченка, Заслужений працівник народної освіти України, дослідник Чернігівського краю, автор книжок і публікацій краєзнавчого змісту.

5 – В с. Бучки Новгород-Сіверського р-ну народився Володимир Олександрович Дятлов (1951), доктор історичних наук, професор Національного університету «Чернігівський колегіум» ім. Т. Шевченка.

7 – В м. Ічня народився Василь Григорович Чумак (1901 – 1919), поет, публіцист, громадський і культурний діяч. Закінчив гімназію у Городні. Розстріляний денікінцями за організації повстання на Київщині. Автор посмертної збірки поезій «Заспів» (1920).

10 – В м. Сновськ народився Натан Григорович Рахлін (1906 – 1979), диригент, Народний артист СРСР, лауреат Державної премії СРСР. Керував симфонічними оркестрами у Києві, Казані, Москві. Помер у Казані, похований у Києві. Сновська музична школа названа на його честь.

11 – В Чернігові народилася Алла Степанівна Шаталюк (1941), лікарка, завідувачка поліклінічного відділення обласного онкологічного диспансеру (1982 – 2006). Лауреатка конкурсу «Жінка року–1999». Авторка прозових та поетичних збірок.

14 – На хуторі Новосілля (нині в межах селища Сосниця) народився Василь Тимофійович Косяненко (1926 – 2017), журналіст, письменник. Автор щоденника періоду нацистської окупації «Карби на скрижалях пам'яті», повісті-хроніки «Сполох над Убіддю».

19 – В місті Щорс (нині м. Сновськ) народився Роллан Петрович Сергієнко (1936 – 2020), кінорежисер, лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка, Заслужений діяч мистецтв України.

23 (за іншими даними 27) – В с. Піски Бобрівського р-ну народився Павло Григорович Тичина (1891 – 1967), поет, державний діяч, лауреат Державної премії України ім. Т. Шевченка.

24 – В с. Княжичі Глухівського повіту Чернігівської губернії (нині Сумська обл.) народився Петро Іванович Смолицhev (1891 – 1947?), історик і археолог, дослідник давньоруського курганного могильника в с. Шестовиця Чернігівського р-ну. В адміністративному порядку був висланий до Середньої Азії за контакти з «націоналістично» налаштованими вченими. У 2016 р. на його честь у Чернігові названо вулицю.

В с. Хрінівка Городнянського (нині Корюківського) р-ну народився Іван Петрович Дудко (1926 – 2014), журналіст і краєзнавець, автор багатьох статей і чотирьох книг краєзнавчої тематики. Мешкав у Городні.

25 – В с. Верескуни Прилуцького р-ну народилася Ганна Петрівна Демиденко (псевдонім – Ганна Верес) (1951), поетеса, педагог. Авторка поетичних книжок. Лауреатка обласних літературно-мистецьких премій ім. Л. Глібова, ім. М. Коцюбинського.

28 – В Чернігові народився Дмитро Михайлович Тась (Могилянський) (1901 – 1938), письменник, поет, журналіст. Син українського літературознавця, прозаїка та публіциста М. М. Могилянського. Заарештований НКВС. Засуджений до розстрілу і страчений.

29 – Народився Петро Васильович Мороз (1931 – 2017), Народний артист України, актор Чернігівського обласного академічного українського музично-драматичного театру ім. Т. Шевченка (1964 – 2014).

День пам'яті Героїв Крут.